

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Мария Иванова, дн

Институт по биология и имунология на размножаването „Акад. К. Братанов”,
Българска академия на науките
назначена със заповед 121 от 08.05.2015 г. за член на НЖ

Относно: Оценка на материали, представени за конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент”, по специалност „Молекулярна биология” към секция „Биоразнообразие и екология на паразитите”, на отдел „Животинско разнообразие и ресурси” към „Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания” при Българска академия на науките.

За участие в конкурса за академичната длъжност „доцент” обявен в държавен вестник брой 10 от 16.04.2015 г. са представени документите на единствен кандидат – главен асистент д-р Петър Иванов Христов.

1. ОПИСАНИЕ НА ПРЕДСТАВЕНИТЕ МАТЕРИАЛИ

За участие в настоящия конкурс за „Доцент”, главен асистент д-р Петър Христов е представил комплект от документи, съгласно изискванията на ЗРАСРБ и правилника на „Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания”.

Д-р Петър Христов участва в конкурса с общо с 28 научни труда, с общ IF 16.32. От представения списък на публикации, 15 научни статии са отпечатани в списания с импакт фактор. Останалите са публикувани в предимно в международни, български списания и в чуждестранни издания. От представените научни публикации няма самостоятелни, в 13 публикации той е първи автор, в 4 – втори автор, в останалите е на последващи места (четвърти – шести автор). Преобладават публикации, отпечатани предимно на английски език.

Има 25 участия с доклади, постери и участия в конгреси и симпозиуми и 26 цитирания, предимно в чужди издания, без автоцитирания.

В списъка на научните трудове по конкурса не са включени такива, с които главен асистент д-р Петър Христов е получила званието „доктор”.

2. ДАННИ ЗА КАРИЕРНОТО И ТЕМАТИЧНОТО РАЗВИТИЕ НА КАНДИДАТА

Главен асистент д-р Петър Христов по специалност е ветеринарен лекар и работи от 2001 г. в Института по биология и имунология на размножаването „Акад. К. Братанов”, Българска академия на науките, първоначално като специалист – биолог. През 2005 г. защитава дисертация на тема: „Определяне на оптималния момент на изкуствено осеменяване на крави”, с научен ръководител ст.н.с. Ст. Златарев и придобива образонателнат степен „Доктор”, по научна специалност 040201 „Развъждане на с.с. животни, биология и биотехника на размножаването”. От 2006 -2009 г. работи в „Лаборатория за генетични изследвания и опазване на биоразнообразието при с.с. животни” към „Институт по експериментална патология и паразитология” – БАН. От 2010 г. е главен

асистент и се занимава с молекулярни анализи на популационно и видово ниво. От 2010 г. работи като главен асистент към „Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания“ при БАН.

Започвайки своето кариерно развитие с дейности в областта на репродуктивните биотехнологии и криобиология на гаметите в ИБИР, преминавайки през умения за научно-изследователска и фундаментална работа чрез молекулярни и генетични методи, днес гл. ас Петър Христов се е доказал като успешен млад учен със своите компетенции при провеждане на биоконформационни анализи на нуклеинови секвенции, анализи чрез репликация, транскрипция, транслация, молекулярно-биологични техники, като рекомбинантни ДНК технологии, клониране, PCR, рестрикционен ензимен анализ и други.

Научно-изследователска дейност на гл. ас Петър Христов е свързана с подготвяне и осъществяване на научно-изследователски проекти, както и обучение на докторант, планиране и провеждане на експерименти.

Главен асистент д-р Петър Христов има успешно ръководство и участия в проекти, финансирали от национални и външни за България източници - 5 броя.

3. УЧЕБНО-ОБРАЗОВАТЕЛНА ДЕЙНОСТ

Главен асистент д-р Петър Христов притежава добре умения да презентира свои научни постижения. Той е научен консултант на 1 докторант.

4. ТЕХНИЧЕСКИ УМЕНИЯ И КОМПЕТЕНЦИИ

Главен асистент д-р Петър Христов работи без проблем с програмите Windows, MS Office(Word, Excel, Power Point), Adobe Photoshop, Internet, както и умеет да работи с високоспециализирана апаратура за изследване на рекомбинантни ДНК протеини и други вещества, PCR, провеждане на рестрикционен ензимен анализ и др. От неговата научна продукция се вижда умението и да прилага съвременни молекулярно-биологични, молекулярно-генетични методи, имунологични и имунохимични методи и други методи от клетъчната и молекулярна биология.

5. ОСНОВНИ НАПРАВЛЕНИЯ В ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА РАБОТА НА КАНДИДАТА И НАЙ-ВАЖНИ НАУЧНИ ПРИНОСИ

Научноизследователската дейност и представените приноси на главен асистент д-р Петър Христов може да се разделят в две категории: приноси с научен и фундаментален характер и приноси с научно-приложен характер.

Приносите с фундаментален характер касаят молекулярни, генетични и популационни изследвания при различни таксони и обхващат резултати, обобщени 5 групи.

Първата група приноси се отнасят до секвенционен и популационен анализ на митохондриален контролен регион (D-loop) при аборигенни български породи говеда. Изследванията обхващат две древни автохтонни

породи говеда за региона на България (Българско сиво и Късорого родопско говедо.). Данните са отразени в публикации 6, 8 и 9 и проект финансиран от ФНИ по ДМУ – Използване на генетичния полиморфизъм на млечните протеини при селекцията и развъждането на млечните породи говеда в Р България». Приносите по тази тема са с иновативен характер.

За първи път за България д-р Петър Христов генотипизира български аборигенни породи говеда по отношение на mtДНК (D-loop регион). Установени са 18 хаплотипа при породите Българско сиво и Късорого родопско говедо, както и е установен специфичен митохондриален профил характерен за популациите на автохтонните балкански породи говеда.

Доказва се, че хаплотиповете при популацията на Късорого родопско говедо е голямата честота на полиморфна позиция 173G от D-loop региона (50%), която е висока честота единствено при Португалски и Китайски популации. На базата на тези изследвания д-р Петър Христов предлага оригинална хипотеза за древен произход и одомашняване на Късорого родопско говедо, като част от балканските брахицерни популации.

Относно Българско сиво говедо д-р Петър Христов чрез своите изследвания установява специфичен хаплотипен профил. Доказани са два основно представени халотипа – BGC 4.1 (33%) и BGC 4.2 (41%). BGC 4.1 е предоминантния сред европейските породи говеда T3а хаплотип, докато BGC 4.2 е BGC 4.1 е представител на нов дефиниран хаплотип характерен за Балканския регион. С тези резултати д-р Петър Христов доказва по-късното формиране и разпространение на популациите на Сивите в сравнение с Късорогите говеда.

С получените данни д-р Петър Христов успешно дефинира хаплотипове при българските аборигенни породи говеда. Установен е специфичен mtДНК профил, признак за различен териториален и времеви произход.

Оригинално е изследването на д-р Петър Христов, където заедно с колектив от учени за първи път доказва, че на Балканския полуостров присъстват две хаплогрупи – T1 и T2. Известно е, че хаплогрупи T1 и T2 са с Малоазийски произход и с основно разпространение в Азия и Африка (хаплогрупа T1). Според авторите, тези резултати доказват по-късното разпространение на двете хаплогрупи при одомашняване на животните, в сравнение с T3 хаплогрупата. Данните за 19 секвенции са публикувани в GeneBank.

Втората група приноси са с оригинален и фундаментален характер. В тази група д-р Петър Христов представя данни от секвенционен и популационен анализ на митохондриални генни региони при големия чернодробен метил (*Fasciola hepatica*) - публикации 2, 28 и 30. Анализирано е биоразнообразието на големия чернодробния метил *Fasciola hepatica* в Източна Европа, като е сравнен филогенетичният статус в световен план.

Приносите в тази област касаят пет значими резултата: дефинирани филогенетично значими хаплотипове при чернодробния метил; за първи път

е направен сравнителен анализ на три различни генни региона, като молекулни маркери при популационни и филогенетични изследвания при *F. Hepatica*; направен е сравнителен анализ на генетичната структура на северни и южни популации на големия чернодробен метил в Европа; въз основа на 21 вариабилни позиции от избраните mtДНК региони са дефинирани две линии CtCmt1 и CtCmt2, обхващащи седем филогенично значими хаплотипа. Линията CtCmt1 е повсеместно разпределена, CtCmt2.2.2 е характерен хаплотип за северните популации. Хаплотипите CtCmt2.1 и CtCmt2.2.1 са специфични само за южната популация. Рило-Родопския регион е определен като гранична зона между северната и южна популация на *Fasciola hepatica*; на базата на тези данни е предложена е хипотеза за разграничаване на популациите на големия чернодробен метил на северна и южна.

Данните са с иновативен характер и макар, че са сложени като принос с фундаментален характер, считам че са значими в борбата с развитието и разпространението на паразитното заболяване при преживните животни. По темата има 4 публикации в генната банка за установени секвенции.

Третата група приноси касаят PCR-RFLP анализ на гени за млечни протеини при автохтонни български породи говеда чрез изясняване на популационната структура – Публикации 4, 5, 13 и 17 и проект за млади учени.

Бих казала, че резултатите касаещи тези изследвания са от особена значимост за Българското животновъдство относно популационната структура на древни български породи говеда по отношение на mtДНК и автозомни гени (млечни протени).

Д-р Петър Христов доказва за първи път в България автозомни гени (млечни протени) - *CSN1S1* и *CSN3* чрез стандартен PCR-RFLP анализ при автохтонни породи говеда, във връзка с произхода, одомашняването и биогеографията на вида *Bos taurus*. Направена е характеристика на гените за α S1-казеин (*CSN1S1*) и κ -казеин (*CSN3*) и β -лактоглобулин (*LGB*) в популациите на Българско сиво и Късорого родопско говедо. Доказан специфичен генетичен профил сходен с този при Южноевропейските популации говеда (*CSNS1*C* - *CSN3*B*). Считам тези данни като оригинални и значими, във връзка с опазване на аборигенните породи като жива биологична и генетична банка за съхранение на видовете.

Като четвърта група фундаментални приноси мога да изтъкна изследваната чрез молекулярно-таксономичен анализ при различни таксони посредством ядрени и митохондриални генетични маркери. Чрез секвенционен анализ на ядрени (18S рДНК, 28S рДНК и интергенни рибозомални генни региони) и митохондриални генни региони (COI и ND) са получени резултати, които подпомагат изясняването на филогенията и таксономичния статус на известни и новооткрити видове – Публикации 7 и 10.

Д-р Петър Христов за първи път изследва 18S и D2-D3 рДНК генни региони при род *Calcaridorylaimus*. Филогенетичният анализ на рода показва най-голямо родство с представителите от род *Mesodorylaimus*.

Също така, в тази посока са анализите на д-р Петър Христов върху D2-D3 рДНК генен регион посредством PCR и секвенционен анализ. Този вид е първият молекулярно характеризиран за род *Aphalloides*. Данните от молекулярния анализ доказва филогенетичното родство съм сем. *Cryptogonimidae*.

Като пета група приноси, които д-р Петър Христов разглежда са тези, които касаят анализи върху структурата и функционалната характеристика на видово специфични протеини - Публикации 1, 15 и 26.

Считам, че тези изследвания са особено интересни. Проведените анализи касаят изолиране и характеристика на нов белтък *Ts-PCHTP* от паразитния нематод *T. spiralis*. Нуклеотидната и аминокиселинната секвенция са депозирани в GenBank под номер GQ497342. *Ts-PCHTP* е представител на ново семейство – полицистеинови протеини уникални за разред *Trichocephalida*. Идентифицирани са три домейна, свързващи двувалентни метални йони. Чрез тези резултати д-р Петър Христов за първи път в България апробира метод за кристализиране на рекомбинантни протеини. Получените резултати могат да се използват за рентгенологичен- кристалографски анализ относно изясняване третичната структура на протеините.

Приносите с приложен характер касаят PCR-RFLP анализ на гени за млечни протеини при български породи говеда, като приложение за практиката във връзка прогнозиране на млечната продуктивност и качествените показатели на млякото.

Значима част от проучванията на д-р Петър Христов са върху влиянието на генетичен полиморфизъм на млечни протеини при български породи говеда на качествените и количествени показатели на кравето мляко, с цел генетично усъвършенстване на популациите – Публикации 5, 11, 12, 14, 19, 20, 21, 24, 25, 27 и 29 и участие в научен проект.

Голяма част от изследванията се провеждат за първи път и имат иновативен характер. Добро впечатление прави търсенето от д-р Петър Христов на практическо приложение на неговите разработки, което спомага намирането на икономически значими резултати за Българското животновъдство.

Може да се изтъкне и последователността на неговите научни тези. Изследванията на млечни протеини в млечни преби, с цел подобряване технологичните свойства на кравето мляко посредством динамично светоразсейване (Dynamic Light Scattering, DLS), е естествено продължение на предхождащите анализи. В тази насока д-р Петър Христов за първи път в България е апробира методика за определяне големината на казеиновите мицели в млечни преби посредством DLS анализ. Установена е зависимост между CSN3 генотипове и големина на мицела. Чрез тези свои разработки д-р Петър Христов предлага да се въведе нов, бърз и сравнително евтин метод за определяне големината на казеиновите мицели в млечни преби посредством динамично светоразсейване (Dynamic Light Scattering, DLS).

Не на последно място по значимост са препоръките за практиката. Д-р Петър Христов анализира изследванията на алелните варианти на млечните протеини върху млечната продуктивност и качествените показатели на млякото. Предлага да се използват и някои генетични маркери при селскостопанските животни (за разлика от конвенционния подход) като надежден и икономически ефективен метод за селекция на животни с желани признания още в най-ранна възраст

От прегледа на авторската справка се вижда, че д-р Петър Христов е млад учен с очертан профил, насочен във важно за България научно направление. Вижда се логичност и завършеност в неговите изследвания, голямата част от които са иновативни и оригинални. Като обща оценка на приносите, отразени в публикационната дейност на гл. ас. Д-р Петър Христов, считам че той притежава свой стил и насока, които съответстват на съвременните нужди в науката. Чрез оригиналната интерпретация на получените резултати, чистота на данните др. Петър Христов доказва по убедителен начин своите хипотези. Познавам д-р Петър Христов от постъпването му на работа в ИБИР и още тогава ме впечатли с амбицията си да работи в сферата на науката. Днес, след запознаване с неговото развитие като учен и на базата на анализа на научните му постижения, мога да определя някои негови изследвания като важни иновации с фундаментален и приложен характер, не само за Българската наука, но и за световната. Неговите умения да работи с високоспециализирана апаратура, да използва знанията и уменията си в посока на молекулярни и генетични анализи за решаване на важни проблеми в областта на генетиката, селекцията и молекулярната биология, считам за положителни и важни за бъдещо му развитие.

6.КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ

Представените трудове са подредени пригледно, на места бях затруднена от натрупването на много данни, за да отсече най важното. Също така, авторската справка на места е преразказ на публикациите, което не помага на бесспорните и значими приноси да бъдат още по ясно очертани. Бях затруднена в намирането на данни от личните активности на д-р Петър Христов, вероятно поради скромност и неизтъкване на личното участие. Това наложи да правя допълнителни справки и да разбера, че повечето от представените приноси и получените резултати са с активното участие на д-р Петър Христов.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на представената информация, редовността на всички представени документи, очертания научен профил, който съответства на тематиката на обявения конкурс, както и покриването на наукометричните изисквания за участие в конкурса, също както и значимостта на по-голямата част от публикациите, с които се кандидатства (общо с 28 научни труда, с общ IF

16.32.), участието на научни конференции и симпозиуми, участието в проекти и подготовката на 1 докторант, ми дава основание да предложа на Научното жури да присъди на главен асистент д.р Петър Иванов Христов академичната длъжност „доцент”, по специалност „Молекулярна биология” към секция „Биоразнообразие и екология на паразитите”, на отдел „Животинско разнообразие и ресурси” към Инсититут по биоразнообразие и екосистемни изследвания” при Българска академия на науките.

18.05.2015 г.

София

Рецензент:

проф. д-р Мария Иванова, дн

